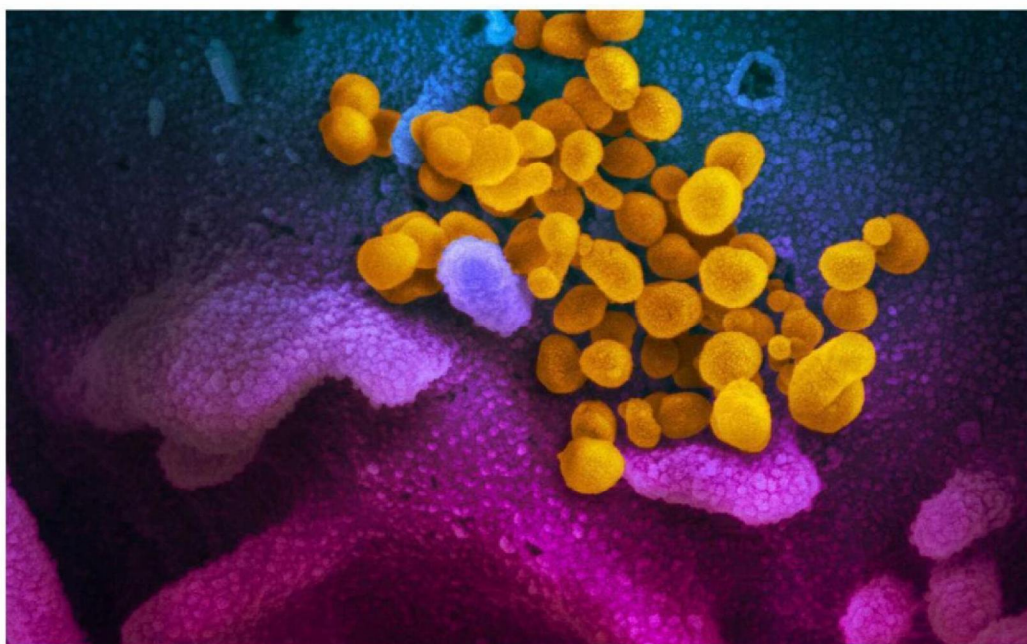

COVID-19 SCENARIO-update 2021

Versie 27 december 2020

Inhoud

Leeswijzer.....	3
Disclaimer.....	3
Inleiding.....	4
Aanpak	5
De drie mogelijke scenario's eind april 2021	6
Mogelijke handelingsperspectieven eind april 2021	11

Leeswijzer

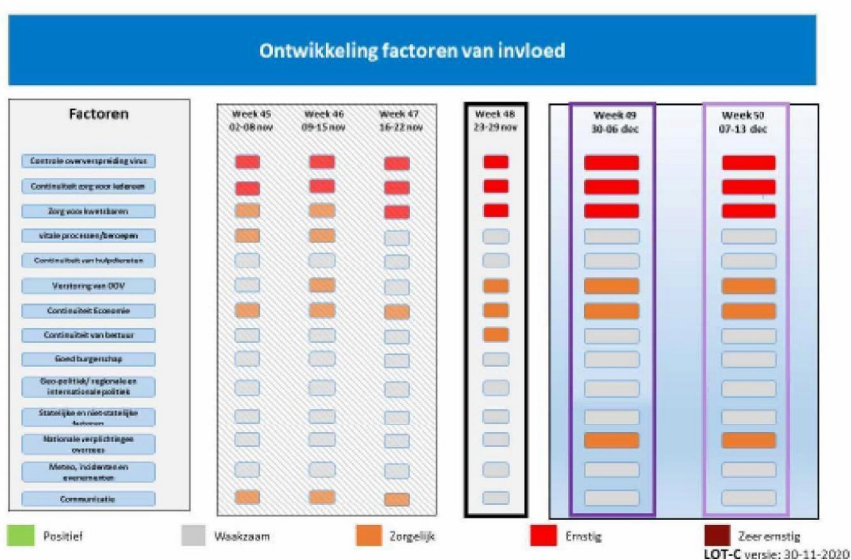
Na de algemene inleiding volgt een korte beschrijving van onze aanpak om te komen tot de herziening van de basis-scenario's in drie mogelijke richtingen. Aansluitend volgen de mogelijke handelingsperspectieven.

Disclaimer

Onderbouwing heeft op operationeel terrein plaatsgevonden en uitkomsten kunnen buiten de invloedssfeer van het LOT-C liggen. Handelingsperspectieven zijn door betrokken partijen aangeleverd en nog niet gevalideerd.

Inleiding

Het landelijke operationeel team corona (LOT-C) ontwikkelt basis-scenario's die de veiligheidsregio's en andere partners helpen bij preparatie, beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming in een onzekere tijd. Een scenario is een toekomstbeeld die extreem kan zijn maar nog wel plausibel. Deze scenario's kunnen echter wel een impact hebben omdat ze zijn gebaseerd op onzekerheden. Het is een hulpmiddel bij het maken van toekomstige keuzes. Het basis scenario wat eind maart 2020 is opgeleverd bieden op dit moment nog steeds de mogelijkheid om op alle bestuurlijke en operationele niveaus de zelfde taal te spreken en gebruik te maken van de zelfde factoren van invloed. Vanuit de Veiligheidsregio's, het LOT-C en de partners is er in november gestart met het actualiseren van het COVID-19 scenario van afgelopen voorjaar. In onderstaande figuur zijn de 14 factoren van invloed inzichtelijk gemaakt zoals deze eind november tijdens de wekelijkse kort cyclische scenario update zijn opgeleverd.

Figuur 1 LOT-C kort cyclische scenario update 30 november 2020

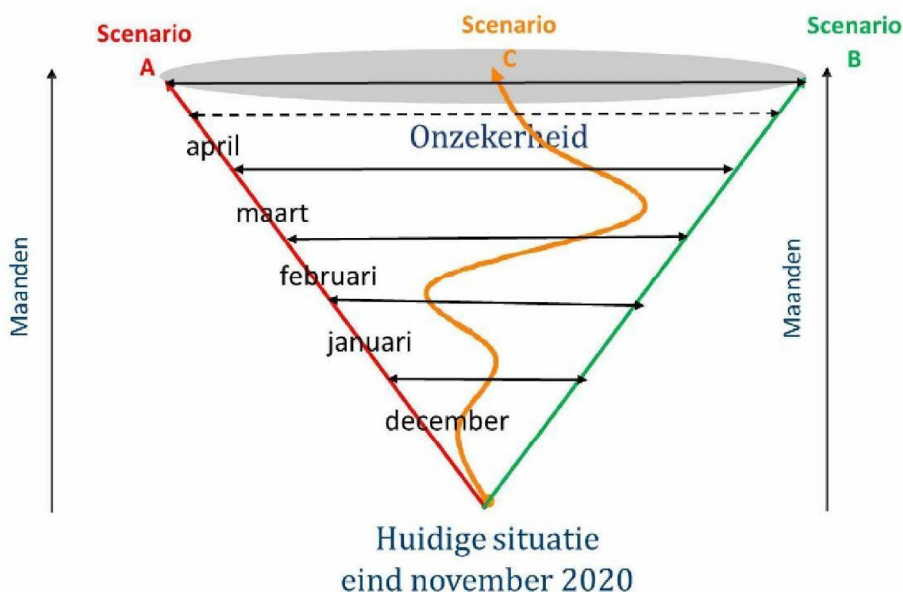
De update van deze scenario's is 'generiek' voor Nederland geschreven met een scope van 5 maanden vooruit, dus tot eind april 2021. Wij (h)erkennen regionale verschillen en dus biedt dit document de mogelijkheid en handvaten om deze scenario's te vertalen naar de eigen specifieke lokale of regionale situatie of naar de betrokken kolom. Dit biedt ruimte voor het in beeld brengen van lokale en regionale problematiek, demografie, politieke afwegingen en ook een herleidbare eigen wegging van de onderliggende factoren, hetgeen heldere communicatie over deze verschillen mogelijk maakt. De factoren van invloed tijdens deze scenario update zijn als volgt geclusterd; Zorg, Vitale sector, Goed burgerschap, Openbare Orde en Veiligheid (OOV), Bestuur, Economie en Communicatie.

Aanpak

De basis-scenario's zijn eind 2020 ontwikkeld aan de hand van de hierboven genoemde factoren. In de opdracht om dit scenario te updaten is vastgesteld dat de clustering van de bestaande factoren mogelijk is omdat deze nog steeds valide zijn. In verband met de korte tijd is echter wel gekozen om de *imagination* methode te gebruiken zoals hieronder in de afbeelding is weergegeven. In basis is deze *imagination* methode grotendeels te vergelijken met de *Cone of Plausibility* methode. Het geeft snel en eenvoudig inzage in potentiële ontwikkelingen van een drietal scenariolijnen en de (mogelijke) maatregelen die hier tegenover gesteld kunnen worden. Ten eerste wordt de tijdshorizon en de belangrijkste indicatoren/trends bepaald. Daarna wordt vastgesteld wat de indicatoren kunnen gaan doen en worden er daaruit voortvloeiende aannames vastgesteld. De meerwaarde zit in de lijst met acties, maatregelen en mogelijke handelingsprotocollen die onder elk scenario zit. Dit biedt de mogelijkheid om te reageren op kleine afwijkingen

Imagination methode

Figuur 2 Imagination methode

LOT-C sectie scenario's, plannen en handelingsprotocollen, heeft tijdens deze update afgevaardigden uit de volgende partners bereid gevonden om mee te werken c.q. te denken; Veiligheidsregio's, Landelijke Eenheid Politie, de branchevereniging van zorgorganisaties Actiz, het Nationaal Psychotrauma Centrum ARQ, Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding (LCPS), Landelijk Netwerk Acute Zorg (LNAZ), Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM), het Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum (LOCC), het Nederlandse Rode Kruis, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), en het Territoriaal Operatie Centrum (TOC) van Defensie, hebben medio december 2020 een update van dit scenario's samengesteld. Daarvoor is bij een brede groep scenario experts input verzameld aan de hand van de scenariofactoren. Daarnaast zijn producten van binnen en buiten het LOT-C gebruikt, bijvoorbeeld analyses van het RIVM, het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV), het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en het Centraal Planbureau (CPB).

Op basis hiervan is een concept versie van de update opgesteld. Ter validatie is deze voorgelegd aan de experts die input hebben geleverd. Vervolgens is het resultaat besproken met de sectiehoofden van het LOT-C en afgevaardigden van de veiligheidsregio's.

De drie mogelijke scenario's eind april 2021

Door de bandbreedte van de factoren in de komende 5 maanden te integreren in een best en worst case scenario, wordt de speelruimte zichtbaar waarbinnen het *most-likely* scenario zich af speelt. Hierbij worden de onzekerheden groter naarmate de tijd verder in de toekomst ligt.

Ten eerste zal het wordt het *worst-case* scenario beschreven. Daarna volgt het *best-case* scenario waarna tenslotte het *most-likely* scenario opgesteld is.

Scenario A

Zorg

Omdat de tot nu toe gebruikte vaccins niet goed tegen het virus blijken te werken, loopt de vaccinatie strategie niet zoals gepland. Ook is de Nederlandse bevolking bang omdat blijkt dat het vaccin diverse bijwerkingen heeft. Mede door het niet laten vaccineren en het feit dat er nog steeds mensen zijn die zich onvoldoende aan de afgekondigde maatregelen houden, nemen de besmettingen niet af en komen er steeds meer besmettingshaarden waarbij een groot aantal personen besmet raakt. Hierop volgen meer ziekenhuisopnames, vanuit de randstand worden mensen in de regionale ziekenhuizen geplaatst en waarschijnlijk niet naar het buitenland, omdat het aantal ziekenhuisopnamen daar ook flink stijgt. Het Bron- en Contact Onderzoek (BCO) is vrijwel onmogelijk omdat de bevolking niet meewerkt als gevolg van de ingestelde boetes voor het niet testen. Het zorgpersoneel staat zeer onder druk doordat het nog herstellend is van de eerste golf en voelt zich ondergewaardeerd. Zowel de acute-, reguliere en publieke zorg komt zwaar onder druk te staan en minder spoedeisende behandelingen worden voorlopig uitgesteld. Ook de mentale gezondheid komt steeds meer onder druk te staan. Er zijn veel littekens in de Verpleeg- en Verzorgingshuizen en Thuiszorg (VVT) sector, ouderen (en hun verwanten) willen geen nieuw isolement.

Vitale sector

Er vallen één of meerdere vitale sectoren uit voor een periode. De gevolgen hangen af van het type sector en de uitvalduur. Mogelijke gevolg kan zijn dat er een cascade effect ontstaat waardoor, en er meerdere vitale sectoren uitvallen. Schade is niet te overzien en onomkeerbaar.

Goed burgerschap

Door de toenemende polarisatie neemt de segregatie tussen de verschillende bevolkingsgroepen toe. Jongeren (17-30 jaar) dragen voor een groot deel bij aan de verspreiding van het virus en veroorzaken besmettingshaarden. Vooral door jongeren worden er veel (illegale) feesten en bijeenkomsten georganiseerd. Dit brengt enkele excessen met zich mee in alcohol en drugsgebruik.

Openbare Orde en Veiligheid

Er worden protesten georganiseerd en geweld tegen handhavers neemt toe met als gevolg burgerlijke ongehoorzaamheid.

Bestuur

De Tijdelijke Wet Maatregelen (TWM) Corona wordt eind dit jaar tot april 2021 verlengd en de Tweede Kamer verkiezingen worden definitief uitgesteld tot 2022.

Economie

De economische dreun is goed voelbaar. Veel ondernemers uit het MKB hebben het zwaar en zijn zeer kwetsbaar. De Rijksoverheid kan het steunpakket niet oneindig voortzetten met een grote toename van faillissementen bij lokale ondernemingen en horeca als gevolg. Ook komen er steeds meer signalen dat buitenlandse mogendheden invloed probeert uit te oefenen door aankopen in strategische sectoren.

Scenario B

Zorg

Er is een effectief vaccin in ruime hoeveelheden voorhanden. Grootschalig vaccineren wordt voorbereid en de vaccinatie bereidheid onder de Nederlandse bevolking is groot. Daarnaast is er een behandelingsmethode ontdekt, die werkt en uitgerold is binnen de zorg, en de snelle laagdrempelige testcapaciteit maakt onderscheid tussen de griep en COVID-19. Patiënten herstellen snel met minder restverschijnselen. De nazorg is beschikbaar en vindbaar en sluit aan bij de vraag. Tevens heeft het versoepelen van maatregelen effect, en houden mensen zich aan de ingeburgerde hygiëne regels. Er zijn geen besmettingshaarden meer omdat deze door het goed werkend BCO direct de kop in worden gedrukt. Het aantal besmettingen is minimaal omdat de bevolking niet meer terug wil naar de huidige maatregelen die in de breed gedragen routekaart nog steeds vermeld staan. In de ziekenhuizen liggen er nauwelijks nog Corona patiënten. De ziekenhuizen maken een inhaalslag in de achterstand in reguliere zorg. Het zorgpersoneel blijft hierdoor de komende maanden nog onder druk staan. De psychosociale hulpverlening draait op volle toeren en de sociale betrokkenheid bij de gemeenschap blijft bestaan.

Vitale sector

Er ontstaan weinig tot geen problemen binnen de vitale sectoren in de komende vijf maanden (t/m april 2021). Problemen die zich voor doen zijn intern op te lossen en van korte duur. De aansluiting beroepsonderwijs bij arbeidsmarkt herstelt zich tot de periode medio 2021. Het hybride HBO/WO onderwijs wordt maatschappelijk gedragen eveneens de investeringen in de Publieke Gezondheidszorg. Mede hierdoor wordt de zorg een aantrekkelijke werkgever en trekken de opleidingen in de zorg aan.

Goed burgerschap

Onder de burgers heerst opluchting, maar de consequenties en frustraties van de crisis komen nu meer aan het licht maar zorgen toch voor een geleidelijke afname van de polarisatie. Tevens voelt de burger zich geroepen tot de oproep om gezonder te gaan leven en past zijn gedrag aan.

Openbare Orde en Veiligheid

Vooraf door jongeren worden er veel feesten en bijeenkomsten georganiseerd. Dit brengt enkele excessen met zich mee in alcohol en drugsgebruik. Er stromen veel aanvragen voor evenementen binnen bij de gemeenten en deze worden in mondjesmaat toegestaan omdat de capaciteit van de field-labs nog niet toereikend is om massaal ingezet te worden. Er worden wel veel feesten en bijeenkomsten georganiseerd, vooral door jongeren. Dit brengt excessen met zich mee in alcohol en drugsgebruik, maar de hulpverleners zijn hier op ingespeeld.

Bestuur

Overheidsinstanties kunnen de vele (aan)vragen voor evenementen niet aan, dat levert vertraging, ongeduld en frustratie op en de verkiezingen verlopen toch nog ordelijk.

Economie

Veel organisaties en ondernemers starten weer op en willen de geleden schade zo snel mogelijk inhalen wat mede door de koopbereidheid van Nederlandse bevolking, om de lokale ondernemers te steunen, wonderwel lukt en de economische activiteit groeit. Ook heeft de bevolking massaal gekozen om de aankomende zomervakantie in eigen land door te brengen. Er is nog wel een kleine groep bedrijven die failliet gaan naar aanleiding van de Coronacrisis. Voor hen duurde de periode net te lang. Het tijd, plaats- en onafhankelijk werken blijft bestaan en de afstemming privé en zakelijk werkt primatijd.

Scenario C

Zorg

Het aantal besmettingen per 100.000 inwoners daalt langzaam maar laat ook schommelingen zien en blijft nog boven de signaalwaarde van 7 per 100.000. Schommelingen ontstaan door evenementen/triggers waardoor groepen mensen samenkomen. Na de start van het COVID-19 vaccinatie programma zal het aantal besmettingen per 100.000 onder kwetsbare groepen (inclusief VVT sector) en onder zorgpersoneel sneller dalen dan onder de rest van de bevolking. Het aantal ziekenhuisopnames, IC opnames en sterfgevallen als gevolg van COVID-19 zal na de start van het vaccineren tevens dalen. De kwaliteit van de vaccins is goed te noemen is en valt binnen de marges voor het voortzetten van de vaccinatie strategie. De uitvoering van het herleidbare bron- en contactonderzoek werpt zijn vruchten af en kan door de GGD steeds beter worden uitgevoerd. Het gevolg is dat het percentage van positief geteste personen waarvan de besmettingsbron bekend is, stijgt. Er zijn nog steeds littekens in de VVT sector, ouderen (en hun verwanten) willen geen nieuw isolement en hebben oplossingen voorgesteld om dit te voorkomen. De nadruk komt steeds meer te liggen op de psychosociale nazorg e.d. en daardoor wordt de druk op de VVT steeds groter. Door de 'erfenis van Covid' zoals bijv. uitgestelde zorg en extra zorg kwetsbare groepen, zal de druk op de zorg los van personeelscapaciteit toenemen. Tevens zal personeelstekort door o.a. uitval en uitstroom toenemen. De zorgen over 'duurzaamheid van de zorg' op lange termijn zijn eveneens toegenomen. De Nederlandse bevolking is zich meer bewust van de invloed van hun levenswijze op de gezondheid. De 1,5 m samenleving is nog steeds de norm, inclusief de huidige hygiënemaatregelen. Deze hygiënemaatregelen hebben weer een positief effect op het indammen van het influenza virus (en andere virussen). De intensieve communicatie-strategie van de overheid op het gebied van een gezonde levensstijl werpt zijn vruchten af. De druk op de mentale gezondheid blijft bestaan. Positief hierbij is de economische aantrekking wat voor afvlakking zorgt. Negatieve factor is de impact van het 1e jaar COVID-19 in alle bevolkingsgroepen. Mentaal kwetsbaren blijven dus manifest aanwezig.

Vitale sector

Vitale sectoren hebben problemen ondervonden op het gebied van personeel/financiën en logistieke aanvoer van goederen. Ze hebben dit binnen hun eigen mogelijkheden met steun van de overheid opgelost. Transport, opslag en beveiliging van het vaccin blijft om aandacht en capaciteit vragen. Het onderwijs daarentegen kwakkelde door. Zij hebben de opgelopen achterstand niet ingehaald en snakken naar de zomervakantie. De hulpdiensten ondervinden geen problemen meer en hebben hun bedrijfsvoering weer op orde.

Goed burgerschap

De weerstand tegen de Corona maatregelen, als gevolg van de langdurig voortdurende crisis, neemt begin 2021 toe ondanks afzwakkende maatregelen. De angst voor COVID-19 die er, vooral bij ouderen, lager opgeleide en mensen met een slechte gezondheid is neemt af. Mede daardoor heerst er onvrede in de maatschappij, met af en toe een grimmige sfeer tegen handhavers en zorgverleners. Toch loopt dit niet uit de hand door interventie van sociaal werkers die invloed hebben. De bevolking is wel overtuigd van de correlatie tussen gezond leven en de vatbaarheid voor virussen en past zijn leefstijl aan. Dit komt mede door het feit dat de levensverwachting in 2020 een half jaar lager uit kwam dan eerder verwacht.

Openbare Orde en Veiligheid

De experimenten met de zogenaamde field-labs zijn uitgebreid en worden landelijk geregistreerd door de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR). Hierdoor kunnen er, eind april, mondjesmaat kleinschalige evenementen (categorie A) in de horeca en cultuur sector, doorgang vinden. In het tweede kwartaal komt er steeds meer ontzag voor de genomen maatregelen en er volgt een maatschappelijk draagvlak.

Bestuur

De Politieke tegenstellingen zijn toegenomen zijn verhard in de aanloop naar de verkiezingen, welke volgens (COVID-19) protocol verlopen zijn. Er is een scherpe scheiding tussen links en rechts en de TWM is verlengd. De druk op de gemeentes neemt toe door de vele hulpvragen vanuit de burgers en overbelast het gemeentelijke apparaat. De impact van de Covid crisis wordt bij bestuurders steeds inzichtelijker.

Economie

De economische dreun is goed voelbaar door het na-ijleffect van de faillissementen en toegenomen werkeloosheid. Door deze werkeloosheid wordt de economische ongelijkheid een punt van zorg. De beurzen reageren grillig maar storten niet in. Dit komt met name door het nieuwe steunpakket. Dit geeft relatieve rust in de betrokken sectoren.

Communicatie

De verspreiding van desinformatie richt zich met name via de *social media* op de werkzaamheid van het vaccin. Focus ligt niet langer op directieve communicatie maar ook op verbindende communicatie waardoor mensen met elkaar in gesprek gaan.

Mogelijke handelingsperspectieven eind april 2021

Op basis van het *most-likely* scenario zijn er handelingsperspectieven opgesteld die van invloed kunnen zijn op het controleren van het COVID-19 virus in de maatschappij. De mogelijke handelingsperspectieven zijn niet zaligmakend maar kunnen een richting geven en dienen verder onderzocht te worden.

Mogelijke handelingsperspectieven

Zorg

- Voorgesteld wordt om een overzicht te genereren wat een tekort aan zorgpersoneel betekent voor de maatschappij en wat gedaan moet worden om dit tekort te voorkomen.
- Voorgesteld wordt om de publiek/private samenwerking te optimaliseren, met ondersteuning vanuit de markt/private sector, om zo de capaciteit van het BCO uit te breiden om zo meer zicht te krijgen op de verspreiding van het COVID-19 virus
- Voorgesteld wordt om technologische ontwikkelingen in te zetten om de VVT-sector te helpen om de behoeften van de ouderen (en het personeel) in te vullen.
- Voorgesteld wordt om data per regio beschikbaar te stellen om zo het zorg- en ondersteuningsaanbod inzichtelijk te krijgen (en te behouden).
- Voorgesteld wordt om een media campagne verder te continueren om de handjes in de zorg te ondersteunen. Niet direct Covid gericht maar met name op de (on)bereikbaarheid van de reguliere zorg .
- Voorgesteld wordt om een campagne in te voeren om, zowel zorgpersoneel binnen te houden als nieuw personeel te werven.
- Voorgesteld wordt om het belang van de hygiënemaatregelen uit te breiden op het voorkomen van besmettingen met het influenza virus.
- Voorgesteld wordt om een “beweeg-bonus” in het leven stellen om de bevolking aan het bewegen te krijgen.
- Voorgesteld wordt om meer inzicht te verkrijgen in de capaciteit welke benodigd is om de mentaal kwetsbaren beter te beschermen.

Vitale sector

- Voorgesteld wordt om de vitale sectoren een *early watch/-warning* systeem op te zetten met alarmwaarden, die deelbaar zijn met de crisisorganisaties.
- Voorgesteld wordt om een werkorganisatie op te richten die centraal kan sturen op het gehele logistieke proces m.b.t. de vaccinatie strategie.
- Voorgesteld wordt om het huidige schoolsysteem voor lager- en middelbaar onderwijs tijdelijk aan te passen op de mogelijke achterstand van leerlingen.
- Voorgesteld wordt om, met financiële overheidssteun, een nieuwe opzet te maken voor “nieuwe leren ” *out of the box* (o.a. door het opzetten van online leerprogramma’s.

Goed burgerschap

- Voorgesteld wordt om de overheidscommunicatie te laten richten op ‘een punt op de horizon, het einde van de 1.5-samenleving en tenslotte /terug naar het nieuwe normaal’ .
- Voorgesteld wordt om een voorlichtingscampagne op te starten om zo “gezonde levensstijl” te promoten

Openbare Orde en Veiligheid

- Voorgesteld wordt om het experiment van de field-labs door te zetten om zo een goed beeld te krijgen om deze in te zetten bij het voorzichtig opstarten van kleinschalige evenementen.
- Voorgesteld wordt om een reality-tv programma te maken over de rol en dilemma's van hulpverleners tijdens evenementen.
- Voorgesteld wordt om een samenwerkingsverband tussen jeugd en jeugdwerkers een programma op te starten met als thema "hoe kunnen wij de OOV versterken?"

Bestuur

- Voorgesteld wordt om naast het Outbreak Management Team (OMT) een Impact Management Team (IMT) in te stellen die op hetzelfde niveau acteert als het OMT.

Economie

- Voorgesteld wordt om de faillissementen en schuldsaneringen goed te organiseren.
- Voorgesteld wordt om het UWV slagvaardig en daadkrachtig in te zetten voor; snelle omscholing voor sectoren met eeuwig tekort. Quick win is handjes in de zorg.
- Voorgesteld wordt om de sociale ongelijkheid aan te pakken bij de bron.

Communicatie

- Voorgesteld wordt om de communicatie structuren niet alleen op de korte (actuele) termijn te richten maar ook op de langere termijn om zo het uiteindelijke doel niet uit het oog te verliezen.
- Voorgesteld wordt om een heldere, eenduidige (landelijke) strategie te ontwikkelen die zorgt voor meer duidelijkheid over de interpretatie van het advies.
- Voorgesteld wordt om de routekaart opnieuw te valideren en in te voeren en ook strikt te volgen om een goede exit strategie te bewerkstelligen.

